

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, University of Aarhus. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1808_93A-intro-root.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Den nordiske fortid

I 1770'erne blev den fælles nordiske fortid endnu engang noget, der optog både digtere og forskere i Danmark. Bertel Sandvig havde oversat og udgivet vigtige ældre danske og nordiske digte. Først havde han (anonymt) udgivet *Danske Sange af det ældste Tidsrum, indeholdende blandt andet nogle Danske og Norske Kongers Bedrifter. Af det gamle Sprog oversatte* (1779) og senere *Forsøg til en Oversættelse af Sæmunds Edda* (1783-1785). Dertil kom første bind (også anonymt) af folkevisedgaven *Levninger af Middel-Alderens Digtekunst* (1780) efter engelsk forbillede, nemlig Thomas Percy: *Reliques of ancient English poetry, consisting of old heroic ballads, songs, and other pieces of our earlier poets, (chiefly of the lyric kind), together with some few of later date* (1765). Der er ingen tvivl om, at disse udgivelser har været af betydning for Grundtvig, der oven i købet ejede dem alle tre så tidligt som i 1805, hvor han udfærdigede en liste over sine bøger.

Allerede i 1600-tallet forelå de første udgaver af væsentlige oldnordiske tekster. De længste og mest betydningsfulde af eddadigtene, nemlig *Völuspá* og *Hávamál*, var i 1665 blevet udgivet på originalsproget med latinsk paralleloversættelse af Peder Hansen Resen, og en stor del af resten af digtene fulgte efter i 1787 med den arnamagnæanske kommissions udgave, også med latinsk paralleloversættelse. Desuden havde Peder Resen ligeledes i 1665 udgivet *Snorres Edda* med latinsk og dansk oversættelse. Flere af de øvrige prosaværker, som fx sagaer, kunne man læse i en svensk udgave med synoptiske oversættelser, Erik Julius Björners pragtudgave fra 1737, *Nordiska Kämpa Dater, i en Sagoflock samlade om forna Kongar och Hjältar*. Dette omfattende værk i meget stort format er tresproget (oldislandsk, latin og svensk) og rummer 13 sagaer. I mangel af en svensk Saxo havde svenskerne koncentreret deres udgivelser om de islandske sagaer, der drejede sig om de ældste sagtidens historie, og som i virkeligheden var yngre, ofte fantastiske romaner i forhold til de mere realistiske islandske slægtssagaer. De fleste 1600- og 1700-talsudgivelser af nordisk middelalderlitteratur var enten kun på latin eller tosprogede med latin ved siden af håndskrifternes oprindelige tekst. Men latin var aldrig et problem for Grundtvig, tværtimod. Han brugte ligefrem de latinske oversættelser til at lære sig selv oldislandsk.

Sidst, men ikke mindst havde Rasmus Nyerup i 1808 oversat store dele af Snorres Edda under titlen *Edda eller Skandinavernes hedenske Gudelære* (med bistand fra den purunge sprogforsker Rasmus Rask).

Skønt mange litteraturhistorier betoner Oehlenschlägers betydning for dyrkelsen af det ældre nordiske i Danmark, især i århundredets første årti, må man ikke glemme tidligere generationer med Peter Frederik Suhm, Christen Pram og Johannes Ewald. Hertil kommer de samtidige digtere, stadig med Jens Baggesen og - selvfølgelig - Adam Oehlenschläger i spidsen.

Langeland og Valkendorfs Kollegium

Et treårigt ophold på Langeland (marts 1805 - april 1808) som huslærer hos godsejerparret Constance og Carl Frederik Steensen-Leth til Egeløkke havde ikke kun udviklet Grundtvigs pædagogiske evner. Det havde også åbnet to døre for ham: kærlighedens og den nordiske mytologis. Kærligheden var af den uengældte slags, idet den unge Grundtvig havde forelsket sig håbløst i den seks år ældre Constance, der var mor til hans elev, Karl. Totalt afvisende har Constance åbenbart heller ikke været. I en dagbogsoptegnelse fra 10. september 1806 skrev Grundtvig:

“Dagen bortilede under munter Spøg, og den salige Veksel af kærlige Blikke og berusende Haandtryk [...] Den Haand, Jeg om Dagen kyssede varm, omslyngede i Drømme min bøjede Hals, sluttede mit bankende Bryst til den bølgende Barm der om Dagen kun trylled mit Øje” (*Dag- og Udtogsbøger* 1 1979, s. 382).

I artiklen “Om Asalæren”, som var blevet trykt i tidsskriftet *Ny Minerva* maj 1807, findes hentydninger til den fortvivlelse, som forholdet til Constance satte Grundtvig i: “Nutiden fratog mit Liv sin Betydning”, skriver han her s. 158. I et senere brev til Christian Molbech (fra maj 1808) citerer han stedet og skriver direkte, at dette udsagn gik på Constance (*Molbech-Grundtvig* 1888, s. 14). Så tidligt som i en dagbogsoptegnelse fra 10. september 1806 havde han skrevet: “maa Jeg vel kalde det en Lykke, at min Kærlighed var ulykkelig, siden den gjorde Mig virksom, og bidrog til mine Kundskabers Forøgelse” (*Dag- og Udtogsbøger* 1 1979, s. 383). Samtidig mente han, at hans ulykkelige forelskelse i Constance åbnede hans sind for en dybere forståelse af den nordiske fortids digtning.

I maj 1808 fik Grundtvig – blandt seks ansøgere – den plads på Valkendorfs Kollegium, som var blevet slået op i april. Han var den mest kvalificerede – og i øvrigt den ældste (Rønning 2:1, s. 61-62). Han var ankommet til København den 1. maj 1808 og blev udnævnt til alumne den 25. maj. Pladsen betød, at han efter

Langelandsopholdet ikke behøvede at tænke på, hvordan han skulle få husly m.m. Man kan betragte pladsen som den tids forskerstøtte. Han havde delvis frie hænder til at arbejde med det, der lå ham mest på sinde. I øvrigt tjente han til livets ophold først ved at give privatlektioner på Frederiksberg, derefter som historie- og geografilærer fra efteråret 1808 ved den progressive privatskole Det Schouboeske Institut.

Grundtvigs forudsætninger

De første spæde forsøg i det nordiske

Ved at læse Grundtvigs dag- og udtogsbøger, der rummer tekster fra 1802-1853 med hovedvægten på 1803-1807, kan man til dels følge med i, hvad Grundtvig har læst. Grundtvigs fader havde tidligt opfordret sønnen til at skrive uddrag af, hvad han læste. En ulempe ved dem er, at det for den moderne læser af og til er svært at skelne mellem, hvad der er egentlige excerper, og hvad der er Grundtvigs egne meninger.

Så tidligt som 1801 var Grundtvig begyndt at digte små rim over emner fra den nordiske sagnhistorie, inspireret af bl.a. P.F. Suhms *Historie af Danmark* (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 45-46). I september-oktober 1804 fortsatte han i Udby med at skrive fortællinger over nordiske emner, men de blev aldrig offentliggjort (se *Bibliografien* nr. 33 a-g; behandlet af Lundgreen-Nielsen 1980, s. 84-111; 117-38). Desuden havde Grundtvig ved omfattende selvstudier, navnlig i sommeren 1804, lært sig oldislandsk ved at læse oldnordiske tekster, bl.a. med latinske oversættelser. Denne indsats bliver endnu mere imponerende set i lyset af, at han i Udby hverken havde adgang til ordbøger eller grammatikker. En lang dagsbogsindførsel fra 30. december 1806 (*Dag- og Udtogsbøger* 1 1979, s. 399-402) rummer overvejelser over, hvilke dele af det nordiske materiale Grundtvig kunne tage fat på at gendigte. Han skitserer bl.a., hvordan han ville kunne bearbejde *Gunlaug Ormstunges Saga*, og har ideer til et værk om Sigurd og Brynhilde. Det nordiske var altså langt fra fremmed stof for Grundtvig, da han i 1806 læste og kritiserede Jens Møllers gendigtning af eddadigtet *Skirners Færd*, i 1807 bl.a. skrev "Om Asalæren" og endelig i 1808 samlede sine iagttagelser og visioner i *Nordens Mytologi*.

Henrich Steffens

Af vigtighed for Grundtvig var også naturfilosoffen Henrich Steffens, der på Elers' Kollegium havde introduceret tysk romantisk tankegang for de studenter og andre københavnere, der kunne få plads, første gang ved ni forelæsninger 11. november - 3. december 1802. Grundtvig havde overværet disse forelæsninger - i første omgang uden at forstå særlig meget af dem. Men efterhånden bundfældede Steffens' tankegang sig hos Grundtvig, der kunne overføre Steffens' syn på historien og på de antikke myter og guder til nordiske forhold. Selv om forelæsningsrækken ved udgivelsen i bogform i 1803 havde titlen *Indledning til filosofiske Forelæsninger*, rummede den meget andet end traditionel filosofihistorie. Det filosofiske bestod både af en naturfilosofi og en historiefilosofi, hvor Steffens anskuede den historiske gang fra mytologisk tid frem til sin egen samtid. Sidste forelæsning drøftede også geniets rolle i menneskehedens udvikling. Steffens fremstillede et forløb, der var styret af verdensånden. Denne verdensånd var et fænomen mere magtfuldt og mere omfattende end de antikke guder og havde også frembragt Kristus. Samtidig gjorde Steffens sig tanker om kunst og litteratur. Han mente at kunne se en sammenhæng mellem historiens stadi og poesens former på et givet udviklingstrin. Han talte ligefrem om en tid før

"Gudernes brogede Vrimmel forlode den ryggesløse Jord [den tid, den episke alder, hvor] det Poetiske og Religiøse [...] faldt sammen og var et" (Steffens 1996, s. 130-31; 1803, s. 153-54; 7.-8. forelæsning).

I 1808, hvor *Nordens Mytologi* blev til, var påvirkningen fra Steffens så indoptaget i Grundtvigs tankesæt, at man — i modsætning til Møller-anmeldelsen fra 1806 og navnlig til "Om Asalæren" fra 1807 — ikke længere mærker den som halvskjulte citater og hentydninger.

Schiller, Schelling og andre tyskere

I begyndelsen af 1806 havde Grundtvig læst dele af Schillers ikke-skønlitterære forfatterskab.

Overskriften på fasc. 499.4 (februar (?) 1806) lyder ligefrem "Af Schillers smaa prosaiske Skrifter" (*Dag- og Udtogsbøger* 1 1979, s. 275) og henviser til Schillers *Kleinere prosaische Schriften* 1792-1802. Grundtvig må således have stiftet bekendtskab med Schillers *Ueber naive und sentimentalische Dichtung* fra 1795, der netop blev genoptrykt i bind 2 af *Kleinere prosaische Schriften*, 1800.

I foråret 1806 havde han læst Friedrich Schellings dialog *Bruno* fra 1802 og skrevet i sin dagbog: "Jeg forlod Livet med Schelling i hans Bruno" (*Dag- og Udtogsbøger* 1 1979, s. 402). Det liv, Grundtvig forlod, var den almindelige daglige trummerum, som han tankemæssigt lagde bag sig til fordel for en højere, mere åndelig verden. Det centrale punkt er frafaldet fra det evige og guddommelige, der hos Schelling kaldes "det Absolutte" (Scharling 1947, s. 60 og s. 90). For Grundtvig gjaldt det om ikke at falde fra det evige, men tværtimod at vælge dét frem for den mere jordbundne dagligdag.

Det var ikke alt tysk, der tiltalte Grundtvig. På s. XIX i fortalen til *Nordens Mytologi* harcellerer han over "Tydsklands Smaasiæle", hvorved han forstår de mere nøgterne empiriske (rationalistiske eller oplysningsprægede) forskere som A.L. Schløzer, J.C. Adelung og Friedrich Rühls. Deres synspunkt var, at nordisk mytologi var en sen, kristent influeret efterdigtning, i høj grad et produkt af Snorre, med angelsaksisk poesi som forbillede. I et utrykt manuskript, "Lidet om Saxo og Snorro" fra 1809 (fascikel. 240, blad 2 verso), nævner Grundtvig Schløzer, Adelung og tildels Rühls som dem, der skriver nedsættende om Snorre. Rühls kendte også kun Snorre fra en middelmådig oversættelse af Jacob Schimmelmann fra 1777.

Heroverfor stod den tyske mytolog Karl Philipp Moritz, som havde en opfattelse, der i højere grad gik ud på, at mytologi først og fremmest var digtning (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 268).

Suhm, Wille, Bastholm og Mönichen

Historikeren P.F. Suhm, litteraturhistorikeren Hans Jacob Wille, den retorisk interesserede teolog Christian Bastholm og mytologen Jacob Mönichen er alle eksempler på 1700-tallets danske lærde, der havde udgivet historisk orienterede afhandlinger o. lign. om (nordisk) mytologi. Grundtvig har da også læst dem med et vist fagligt udbytte og han omtaler dem alle i sin indledning (s. XIV). Men han mener ikke, at de har fattet den dybere mening med asatroen og asatroens plads i åndens udviklingshistorie, der også indbefatter kristendommen.

Grundtvig har i *Vølvens Spådom* set en kronologisk struktureret sammenhæng i asalæren: fra verdens skabelse over dens undergang i Ragnarok til dens genskabelse med færre guder på en ny og 'renere' jord. 1700-tallets forskere havde ikke blot ikke forstået nordisk mytologis affinitet til kristendommen, de havde også betragtet de enkelte myter atomistisk og ikke for deres indre øje set den nu tabte sammenhæng.

Datering af Nordens Mytologi

Grundtvigs afhandling blev til i løbet af foråret og forsommeren 1808. At han i maj var flyttet til København betød, at han havde adgang til Universitetsbiblioteket, til Rasmus Nyerup personligt og til Det Kongelige Bibliotek. Alt i alt var situationen meget bedre, end da han sad fagligt isoleret på Langeland og skrev "Om Asalæren" (1807c). Allerede i juli var det meste af *Nordens Mytologi* færdigskrevet, men fortalen er dateret 28. oktober 1808 og blev sendt til forlaget som det sidste. Bogen udkom først den 5. december og blev annonceret i *Adresseavisen* to gange, nemlig den 5. og 10. december 1808.

Grundtvig sendte bogen til faderen sammen med et digt til ham. Digtet blev dog først offentliggjort i *Saga* 1811, s. 80-83 (*Bibliografien* nr. 171).

Genre

Det er ofte vanskeligt at give en klar eller entydig genrebetegnelse til Grundtvigs værker. Som i mange andre af Grundtvigs tidlige arbejder er der i *Nordens Mytologi* tale om en halvt digterisk, halvt faglig fremstilling. Oprindeligt var det planen at skrive en udtømmende videnskabelig redegørelse for nordboernes tro. Men med de mange indlagte digte bliver *Nordens Mytologi* en blanding af vision, genfortælling, gendigtning og sammenskrivning af de eddiske myter. Grundtvigs egne digte rækker i fortolkning langt ud

over de eddadigte, der har inspireret ham. Hertil kommer lange uddrag af tekster fra den del af Oehlenschlägers forfatterskab, der trækker på Saxo og på mytologiske kilder. Disse brudstykker indgår på niveau med Grundtvigs digte og hans egentlige oversættelser af eddastoffet. Trods undertitlen – *Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer* – er den ikke videre anvendelig som mytologisk opslagsbog. Først og fremmest er der tale om en sammenhængende, nærmest symbolsk tolkning af udvalgte dele af især *Den ældre*, men også *Den yngre Edda*.

Mest præcist er det at kalde værket en poetiserende mytologisk afhandling. Inspirationen til denne blandede form kan Grundtvig have fået dels hos Snorre og hans *Edda*, dels hos Karl Philipp Moritz, hvis *Götterlehre, oder, mythologische Dichtungen der Alten* også rummede en blanding af leksikalt stof og indlagte digte af en samtidig (i dette tilfælde signeret Goethe).

Ifølge litteraturhistorikeren Flemming Lundgreen-Nielsen er *Nordens Mytologi* et

“resultat af syntese og analyse i den nævnte rækkefølge. Videnskabsbegrebet bestemmer Grundtvigs forhold til kilderne, der dateres ud fra deres anvendelighed i helhedssynet, ikke efter filologiske, kulturhistoriske eller arkæologiske kriterier” (1980, s. 225).

Indhold og komposition i Nordens Mytologi

Grundtvigs overordnede idé med *Nordens Mytologi* er, at den nordiske mytologi kan betragtes som et skuespil i fem akter, der udfolder “det herligste Seiersdrama” (s. VIII). Når man læser værket, er det navnlig i begyndelsen ikke helt let at se de enkelte akter for sig. Slutningen på 3. akt er dog angivet som Lokes fængsling (s. 128-29), og 5. akt rummer Ragnarok (s. 134). Synsvinklen er for det meste anti-euhemeristisk, dvs. i opposition til den græske filosof Euhemeros' af lære om, at guderne blot var mennesker, der blev hædret og dyrket efter deres død. For Grundtvig er der forskel på guder og mennesker.

Overordnet set er der tre tendenser i afhandlingen. Først er der en linje gennem næsten hele værket, som går fra konkret kilderedegørelse til visioner om digtekunstens frisættende evner. Dernæst er der en episk-dramatisk fremdrift i afsnit to, som søger at udfolde det kronologiske forløb, som Grundtvig finder i *Vølvens Spådom*. Endelig findes en kristen tendens, der gennemsyrrer hele fremstillingen og ser kristendommen som afløseren efter Ragnarok.

Nordens Mytologi regnes for det vigtigste værk i Grundtvigs tidligste forfatterskab og er grundigt behandlet i forskningen, fx Scharling 1947, Lundgreen-Nielsen 1980, Nielsen 1996 og Auken 2005. Det opsamler en række af de tanker om den nordiske mytologi, som Grundtvig offentliggjorde i tidskriftartikler i 1806 og 1807, nemlig “Lidet om Sangene i Edda” i *Ny Minerva* september 1806; “Om Asalæren” i *Ny Minerva* maj 1807; “Et Par Ord i Anledning af det forkyndte Sørgespil: Signe” i *Ny Minerva*, juni 1807; og “Om Oehlenschlägers Baldur hiin Gode” i *Ny Minerva*, december 1807.

Tilegnelsesdigt

Nordens Mytologi indledes med et tilegnelsesdigt til justistråd Christen Pram. Dets metrum rummer en metatekstuel hilsen til Prams eget digt med nordisk motiv, *Stærkodder* fra 1785. I Grundtvigs digt, der ganske vist på overfladen er en hyldest til digteren Pram, beskriver han ubeskedent sig selv som den, der i nattemørket kan se det ægte og store i fortidens digtning:

- 1 “Naar Solen er sjunken fra hvælvede Bue
Med ildige, straalende, blændende Glands;
Naar Skinnet afløser den mægtige Lue;
Da aabnes for henfarne Tider min Sands.
Naar Drauger omride de jævne Høie,
Da aabnes, da skuer, da funkler mit Øie,
Jeg vandrer blandt Guder, blandt Helte i Nord” (s. [III]).

Digtet er genoptrykt i *Kvædlinger* 1815, s. 41-43.

Metriske oplysninger

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

Omfang: 6 strofer a 7 vers.

Versemål: amfibrakisk (en amfibrak består af en tryksvag, en trykstærk og en tryksvag stavelse:).

Stavelsesantal: 12 11 12 11 12 12 11.

Rimfølge: ababccx: a ♀, b ♂, c ♀ x ♂. Verslinjer med mandlig udgang (b og x) er ufuldstændige amfibraker.

Den sidste verslinje, der ikke rimer på andre, er med til at give digtet noget forventende eller uindfriet.

Fortalen

Efter tilegnelsesdigtet følger en fortale, dateret 28. oktober 1808, og endelig kommer selve afhandlingen, som består af en kort indledning (s. 1-12) og tre store 'afdelinger' (s. 13-205). I fortalen skriver Grundtvig, at anden afdeling er den vigtigste, og at første og tredje kun er til for den andens skyld (s. XVIII). Midterdelen fylder da også mest (s. 31-150) og består af en række af Grundtvigs egne digte sammen med gendigtninger af eddastof og prosastykker, der genfortæller emner fra de gamle eddadigte.

I fortalen (s. VII-XXII) skuer Grundtvig tilbage på tidligere danske digteres udnyttelse af det oldnordiske stof og vurderer dem i forhold til, hvor dybt de har forstået stoffets storhed. Det er for Grundtvig ikke nok, at digterne tager emner op fra mytologien, de skal også *forstå* den. De digtere, han nævner, er Johannes Ewald, Jens Baggesen og Christen Pram. Baggesen "stod og staar som en Kæmpe mellem Dværgene" (s. XII), hvormed der dog netop ikke tænkes på Johannes Ewald eller Pram. Sidst, men ikke mindst nævnes Adam Oehlenschläger, der bedømmes mildest, skønt Grundtvig anser sig selv for at være en bedre mytolog end han.

"Dispositionen for hele fremstillingen er taget fra *Völuspá*, der står for ham [Grundtvig] som det ældste og mest hedenske eddadigt" skriver Lundgreen-Nielsen (1980, s. 255). Eftersom *Völuspá* er det eddadigt, der tidsmæssigt strækker sig over længst tid (flere verdensaldre), kan det i sig rumme alle de andre eddadigte, der hver for sig kun beretter et lille udpluk af den store og sammenhængende historie, hvis skæbne nornerne styrer. Og da selv aserne i dette digt går under ved Ragnarok, må der være en vilje bag, som er højere end deres, nemlig Alfaders. Alfader lader blot sin vilje komme til syne gennem nornerne. Grundtvig formulerer det således:

"men vi behøve ei smaalig at sanke Vidnesbyrd, da hele Asalæren vidner om det fulde Herredømme, som Nornerne (Urd, Verand og Skuld) Alfaders vise Døttre, udøvede over Aserne" (s. 14).

Erkendelsen af dette kan også dateres i hans dagbøger. Den 12. juni 1807 står der: "Alt er Norners Værk" (Dag og Udtogsbøger 1 1979, s. 404).

Endelig gør Grundtvig i fortalen op med en meget tidlig kristen opfattelse af asatroen, der går ud på, at der har eksisteret flere 'Odin'er', hvoraf den tredje og sidste var et menneske, der indvandrede fra Lilleasien til Norden omkring Kristi fødsel (s. [VII]). Denne opfattelse kan man finde belæg for allerede i *Snorres Edda*.

Indledningen: hovedkilderne til den nordiske mytologi

I indledningen omtaler Grundtvig de vigtigste af de oldislandske kilder til sin fremstilling. Gennemgangen af hovedkilderne suppleres i det følgende med oplysninger, der ikke fremgår af *Nordens Mytologi*.

Sæmunds Edda

Når Grundtvig taler om *Sæmunds Edda*, mener han den samling af gude- og heltedigte, der i dag går under navnet *Den ældre Edda* og rummer ti gudedigte og nitten heltedigte. Den er blevet til på Island omkring år 1200 og blev nedskrevet på oldislandsk. Den ældste kendte nedskrift af *Den ældre Edda* står i det såkaldte Codex Regius fra 1200-tallet. Biskop Brynjólfur Sveinsson på Skálholt (Island), der skrev på lærd nylatin med Ole Worm i København og Stephanus Stephanius i Sorø, fik dette håndskrift i hænde i 1643; og i 1662 modtog kong Frederik 3. det som gave.

Peder Hansen Resen havde i 1665 udgivet de to vigtigste af den ældre Eddas digte, *Vølvens Spådom* (oldis. *Völuspá*) og *Den højes tale* (oldis. *Hávamál*), på latin og oldislandsk (Resen 1665a og 1665b), mens en større videnskabelig udgave først så dagens lys med den arnamagnæanske kommissions udgave, hvis første bind udkom 1787. Dette bind indeholdt de vigtigste af gudedigtene, men netop ikke *Vølvens Spådom*, der først var med i bind 3, som udkom 1828.

Bertel Sandvig havde oversat *Sæmunds Edda* i 1783-1785 under titlen *Forsøg til en Oversættelse af Sæmunds Edda*, og af Grundtvigs bogfortegnelse fra 1805 fremgår det, at han ejede et eksemplar af denne oversættelse.

Vølvens Spådom

Eddadigtet *Vølvens Spådom* er det første og næstlængste (66 strofer) digt i *Eddaen*. Det fortæller i mægtige syner om Verdens historie fra før skabelsen til efter undergangen, Ragnarok, hvor alt genopstår i harmoni. Det rummer samtidig et væld af hentydninger til begivenheder, der omtales i andre eddadigte. En vølv, dvs. en spådomskyndig kvinde, tvinges af Odin til at røbe den sammenhængende verdensplan. Centralt i digtet står fortællingen om Balders død og forsoningen i den nye verden mellem ham og hans drabsmand, Høder. For Grundtvig står *Vølvens Spådom* som det vigtigste og mest omfattende af eddadigtene, netop fordi det rummer det lange forløb fra urtid over Ragnarok til fremtid. I hans optik bliver det derfor overordnet alle de andre eddadigte, hvis fortællinger Grundtvig prøver at strukturere i en indbyrdes tidsfølge, der er underordnet den, han ser i *Vølvens Spådom*.

Hyndlas Sang

Også *Hyndlas Sang* står i *Den ældre Edda*. I *Hyndlas Sang* søger Freja oplysninger hos vølven Hyndla om Ottars slægtskabsforhold. Mere end 80 navne nævnes sammen med en oversigt over verdens gang. Denne lille del af digtet kaldes derfor indimellem for "Den korte Vølvens Spådom" (strofe 29-44 ud af 50 strofer i alt).

Alvismal

Eddadigtet *Alvíssmál* eller *Sangen om Alvis* rummer i 35 strofer fortællingen om, hvordan Thor en nat ville hindre en klog dværg (navnet Alvis betyder den al-vise) i at blive gift med sin datter. Alvis havde ellers fået lovning på hende. Thor stiller ham en lang række spørgsmål om mytologiske emner; og Alvis er så forhippet på at svare korrekt, at han glemmer, at han som dværg ikke kan tåle dagslys. Da solen står op, bliver Alvis til sten, og giftermålet er dermed forhindret. Grundtvigs begejstring for digtet skyldes nok mindre handlingen end den omstændighed, at det rummer en del mytologisk viden.

Snorres Edda

Snorres Edda kaldes ofte også *Den yngre Edda* eller *Den prosaiske Edda*. Den skylder den lærde Snorre Sturluson sit navn, idet han i 1220'erne sammenstillede dens enkelte afsnit og forsynede den med en fortale. Denne fortale, der udelades i mange udgaver, rummer en opsummering både af den kristne skabelsesteologi (som den udfolder sig i de første Mosebøger), af dele af den antikke mytologi og sagnverden og af den nordiske mytologi og sagnhistorie. I fortalen jævnfører Snorre fx Thor med Jupiter og lader Saturn kalde sig selv Njord. Han lader Odin udvandre fra Tyrkiet og drage op gennem Europa, inden han slår sig ned i Norden. Der redegøres også for afstammingsforholdene for de nordiske kongeslægter volsunger, skjoldunger og ynglinger. *Snorres Edda* rummer derudover en genfortælling i prosa med versciter af mange af de nordiske myter samt en håndbog i skjaldedigtning.

Dette værk udkom første gang på tryk i P.H. Resens udgave fra 1665 på islandsk med oversættelse til dansk og latin og med forklarende og ofte også litteraturhenviseende fodnoter på latin.

Grundtvig regnede *Den ældre Edda* for den mest betydningsfulde og ville derfor kun inddrage *Snorres Edda*, for så vidt dens indhold ikke stred imod *Den ældre Eddas* udsagn (s. 2). Det samme gælder for *Saxos Gesta Danorum* (da. *Danernes Bedrifter*). Om sit indtryk af *Snorres Edda* har Grundtvig skrevet i et dagbogsnotat fra 24. juni 1807: "Jeg fik *Snorres Edda*, harmedes over den men fandt dog Lidet i samme" (*Dag- og Udtogsbøger* 1979 1, s. 406).

Endelig omtaler Grundtvig kort de senere skjaldekvad og de islandske sagaer, hvis tekster og emner kun berøres sporadisk i *Nordens Mytologi*.

Grundtvig søger i sine gendigtninger at holde sig fri af Sandvigs gendigtninger/oversættelser fra henholdsvis 1779 og 1783-85. I punktcommentaren til de enkelte strofegendigtninger er væsentligere forskelle omtalt.

Oversigt over anvendelsen af de oldnordiske forlæg

Flemming Lundgreen-Nielsen har lavet en optælling af, hvor megen gendigtning/oversættelse af eddadigte *Nordens Mytologi* rummer. Det drejer sig om:

- *Vølvens Spådom*: 16 strofer, 2 vers
- *Ægirs Gæstebud*: 7½ strofe
- *Trymskvadet*: 7 strofer, 2 vers
- *Grimners Sang*: 6½ strofe
- *Balders Drømme*: 3½ strofe
- *Hyndlas Sang*: 3 strofer
- *Vaftrudners Sang*: 2½ strofe
- *Hymers Kvæde*: 2½ strofe
- *Skirners Færd*: 1 strofe (hele digtet har dog givet inspiration til Grundtvigs digt "Freis Kærlighed").
- Skjaldedigte: 3 strofer

(jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 259).

Første Afdeling

Her følger en kort omtale af bogens hovedafsnit og af Grundtvigs egne digte, der bryder den løbende prosafremstilling.

Første afdeling begynder med et længere citat fra Tacitus' *Germania* om guderne i det gamle Nord og rummer en mere eller mindre skematisk opremsning af gudernes navne. Tacitus omtaler både de kendte som Odin og Thor og de mindre kendte som Hnos og Hlin; han fortæller om deres indbyrdes relationer og om, hvem der blev dyrket, og hvem der ikke havde knyttet kult til sig.

Anden Afdeling

Denne afdeling er efter Grundtvigs egen mening den vigtigste og giver da også gennem en række småfortællinger i prosa med indlagte strofer et overblik over de nordiske guders gøren og laden, stillet op som et næsten sammenhængende, episk forløb (ikke dramatisk, som Grundtvig selv påstår). Her bygger Grundtvig først og fremmest på eddadigtene *Vølvens Spådom*, *Hyndlas Sang*, *Skirners Færd* og *Sangen om Gråskæg*. Desuden er der en omdigtet version af slutningsdigtet fra "Om Asalæren" (Grundtvig 1807c, fra s. 184, linje 2 f.n. til s. 187, linje 17 f.o. – med undtagelse af s. 186, lin. 7-14). Dette bringes i *Nordens Mytologi* 1808, s. 146-149. Endelig rummer afdelingen to store, selvstændige digte, der også er blevet genoptrykt senere. Det drejer sig om:

Nornernes Fødsel (s. 38-49)

For Grundtvig er nornerne sat i verden for at udføre Alfaders vilje. Første strofe opsummerer hovedpointen, at asernes syndefald går ud på, at de har samkvem med jætterne:

- ¹ "Fra høibygte Himle,
Fra guldtakte Gimle
Saa Alfader ned.
Paa yndige Sletter
Gik Aser med Jetter
I syndige Fred."

Som i *Maskeradballet i Dannemark* (Grundtvig 1808a) kritiseres trangen til luksus og vellevned (strofe 4-5). Den afsluttende strofe 11 er lagt i munden på nornerne. Heri tilkendegiver de, at

- ¹ "Det Tagne skal stivne
Det misbrugte Givne
Skal renses i Død."

Med andre ord: Asernes død og undergang er uundgåelig.

Digtet er genoptrykt i *Kvædlinger* 1815, s. 43-46, med tilføjede noter, der bl. a. oplyser, at det blev til samtidig med *Maskeradballet* (1808a), dvs. januar-februar 1808.

Metriske oplysninger

Omfang: 11 strofer a 6 vers.

Versemaal: amfibrakisk (en amfibrak består af en tryksvag, en trykstærk og en tryksvag stavelse:).

Stavelsesantal: 6 6 5 6 6 5;

Rimfølge: aabccb: a ♀, b ♂, c ♀. De mandlige rim (b) er ufuldstændige. a- og c-rimene er parrim; b-rimet er klamrerim om c-rimet.

De forholdsvis korte verslinjer efterligner norrøn digtning, men stroferne følger ganske slavisk det angivne mønster. Grundtvig angiver selv i fodnoten på s. 40, at "Disse Linier stande som Prøve paa den Stil hvori jeg agter at genreise Volas Tempel!".

Freis Kærlighed (s. 76-113)

"Freis Kærlighed" er som sit oldnordiske forlæg et digt, hvor berettende afsnit veksler med dramatiske scener i monolog- og dialogform. Hos Grundtvig er der sågar egentlige regibemærkninger. Det bygger udelukkende på eddadigtet *Skirners Færd*, der handler om vanen (guden) Frejs forelskelse i den underskønne jættedatter Gerd (eller Gerda). Frej sender sin skosvend (tjener) Skirner af sted for at fri til Gerd, men hun lader sig ikke lokke af de gaver, han medbringer. Først med trusler får Skirner aftalt et elskovsmøde mellem Gerd og Frej. Guderne mister ved denne frierfærd det sværd, som Frej skulle have haft ved Ragnarok, hvor den store kamp mellem jætter og guder skal finde sted. Dette sværdtab bliver samtidig optakten til Ragnarok.

Allerede i Grundtvigs anmeldelse af Jens Møllers gendigtning af det samme eddadigt, som hos Møller havde fået titlen "Skirners Reise", havde Grundtvig forsøgt sig med at oversætte udvalgte passager. Grundtvig kaldte sin anmeldelse "Lidet om Sangene i Edda", og den var blevet trykt i tidsskriftet *Ny Minerva* september 1806 (som udkom i slutningen af oktober 1806). Men hvor han i 1806 – navnlig på ordplanet – søgte at holde sig så tæt til det oldislandske forlæg, at rytme og bogstavrim kom i anden række, veksler han i 1808 den tilstræbt norrøniserende stil med mere moderne versemaal, begyndende med letløbende trefodsjambe.

I modsætning til eddadigtet, hvor (elskogs)mødet blot aftales, afsluttes Grundtvigs version dramatisk med Freis og Gerdas forening i lunden, som kommenteres af et par fugle og Lokes triumferende:

- ¹ "Saa grov jeg i Mørke
For Aser en Grav."

I den udformning, digtet har fået i *Nordens Mytologi*, er det blevet genoptrykt selvstændigt og med en tilføjet fortale i *Kvædinger* 1815, s. 47-85. Heri skriver Grundtvig, at digtet er 'indflettet' i *Nordens Mytologi* og dermed formentlig er ældre end resten af håndbogen. Det deri indeholdte syn på de hedenske guder kan sandsynligvis føre det helt tilbage til 1806, dvs. samtidig med anmeldelsen af Møllers gendigtning.

Grundtvig som oversætter, et toleddet eksempel

I modsætning til artiklen "Lidet om Sangene i Edda", hvor Grundtvig decideret prøvede at gendigte i eddastil, rummer *Nordens Mytologi* mange forskellige vers- og strofeformer, de fleste i ikke-norrøniserende stil.

I 1806 havde Grundtvigs oversættelse på samme tid trukket i to retninger, en arkaiserende og en moderniserende. Til det arkaiserende hørte, at Grundtvig på ordplanet havde søgt at holde sig så tæt til det oldislandske forlæg, at rytme og bogstavrim kom i anden række. Men når rytme og bogstavrim blev underprioriteret, trak det samtidig i modsat retning, den moderniserende.

Grundtvig kunne fx også ombyrde en mening, der strakte sig over flere verslinjer, så sammenhængen blev lettere at forstå for hans samtids læsere, altså modernisere. Han kunne samtidig oversætte næsten ordret, så udtrykket virkede gammeldags og gav allusioner til andre ældre tekster, altså arkaisere. Fx oversatte Grundtvig Gerds afvisning:

- 1 Jeg og Frei,
Medens vort liv varer,
Bygge aldrig sammen
(*"Lidet om Sangene i Edda"*, 1806, s. 298).

Dette var en oversættelse af:

- 1 Ne við Freyr,
Meyan okkat fiör lifir
Byggiom bædi saman
(fra strofe 20 i Den Arnamagnæanske Kommissions udgave 1 1787, s. 78).
- 1 (Ej [skal] vi to, Frej [og jeg],
Medens vores livskraft lever
Begge bygge sammen (oversat af GV)).

Originalteksten begynder med en nægtelse "Aldrig [eller: ikke] med Frej...", hvilket i Grundtvigs fordanskning mister sin afstandtagende emfase, men til gengæld bliver mere mundret. Heroverfor bruges i samme strofe "Bygge sammen", der med betydningen "bo sammen" giver mindelser om en af folkevisernes formler for ægteskab. Dette er delvis i modstrid med Grundtvigs egne intentioner, der gik ud på kun at beholde "saare faa af de gamle Vendinger" (1806, s. 287). I samme linje undgår Grundtvig da også det oplagte bogstavrim i "Byggiom bædi", der som vist kunne have været oversat til "bygger vi begge".

I 1808 lyder den tilsvarende passage:

- 1 Medens Vi leve,
Ei tør jeg bygge
Sammen med Frei. (s. 97)

Her er Grundtvig både mere fri og mere moderne. Meningen er stadig den samme, men Grundtvig har løsrevet sig så meget fra originalen, at han i højere grad har turdet bytte om på elementerne. Samtidig er rytmen blevet daktylisk-trokæisk, hvor den i 1806 var norrøniserende med to eller tre trykstærke stavelser pr. verslinje (som det oldislandske verssmål, fornryðislag).

Metriske oplysninger

"Freis Kærlighed" er et dramatisk digt i fire afdelinger (scener), skrevet i vekslende verssmål. Det indledende digt består af 22 strofer à 4 vers.

Versemaal: jambisk.

Stavelsesantal: 7 6 7 6.

Rimfølge: abab: a ♀, b ♂.

De fleste replikker følger en opbygning med varieret længde på de enkelte afsnit og varierende antal strofer. Stroferne, der kan være er på 8 verslinjer eller mere, er oftest opbygget i en daktylisk-trokæisk kortform med kun to trykstærke stavelser pr. verslinje: 4 5 4 5 eller 4 4 5 5 stavelser med krydsrim eller parrim, begge skiftevis mandlige og kvindelige: abab: a ♀, b ♂, eller aabb: a ♀, b ♂.

Desuden er flere partier i urimede rytmiske strofer med daktylisk-trokæisk toslagsrytme, fx

- 1 "Samledes Aser
Alle paa Thinge,
Komme Asynier
Alle til Stævne" (s. 86).

Dette lille citat giver mindelser om en næsten omkvædsagtigt genkommende passage i eddadigtet *Vølvens Spådom* (i strofe 6, 9, 23, 60).

Indimellem kan de korte verslinjer afbrydes af passager med amfibrakiske verslinjer (4 trykstærke stavelser, både mandlig (ufuldstændig) og kvindelig udgang).

Tredje afdeling

Tredje afdeling rummer det, Grundtvig kalder fabellæren, dvs. fortællinger om gudernes mere dagligdags liv og "Gudernes Symboler og Eiemon [dvs. ejendele]".

Det kan forekomme uklart, hvori forskellen på gudelære og fabellære består hos Grundtvig. Men han taler om, at fabellæren i modsætning til gudelæren rummer de mytologiske digteres refleksioner over naturen og gudernes omgivelser: "Nordens Gudelære var ei opstaaet ved Refleksion over Fænomenernes Indtryk paa de ydre Sandser, men fremsprunget ved *Livets* og *Tidens* umiddelbare Beskuelse" (s. 152). Med andre ord er gudelæren mere abstrakt, mens fabellæren rummer de fortællinger og fortolkninger, der viser guderne som agerende i situationer (i tid og rum), ikke kun som væsener eller abstraktioner.

Desuden rummer afsnittet – trods Grundtvigs indledende bemærkninger om dets mindre vigtige status – tre betydningsfulde selvstændige digte. De er da også alle senere blevet genoptrykt i Grundtvigs levetid, og et par stykker har været klassikere i gymnasieundervisningen.

Til allersidst kommer en lille oversigt over guders og gudinders tilnavne, de fleste kenninger, dvs. poetiske omskrivninger, der hentyder til myter om de forskellige guder. Alle disse er hentet fra Resens udgave af Snorres Edda fra 1665 (blad Cc recto-Dd2 verso). Ved de relevante steder er der i punktkommentarerne gjort rede for denne afhængighed.

Asken Ygdrasil (s. 155-158)

I nordisk mytologi er asken Yggdrasil verdenstræet, hvis krone når op i Asgård, og hvis rødder rækker ned i en underverden, hvor de vandes af hvidt slam, som nornerne gyder over dem. I midten findes menneskenes land, Midgård. Så længe asken består, består verden også. I vældige syner forkynder Grundtvig, at hans samtidige ved deres holdning og opførsel har indflydelse på, om asken skal gå under eller bestå:

- 1 "Tidens Sønner! Vil I stride
Lumskelig ved Ormes Side
- 2 [...] Asken raver,
Naar den falder, den begraver
Eder til en evig Død."

Digtet er med sin pessimistiske opfattelse af samtiden beslægtet med både *Maskeradballet i Dannemark* (1808a) og digtene i forlængelse heraf, "Med bange Anelse jeg stirred" (privat til Christian Molbech, maj

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

1808) og "I Anledning af mit Syns Mistydning" (i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* nr. 66, 1808).

Digtet er genoptrykt i *Kvædlinger* 1815, s. 86-89.

Metriske oplysninger

Omfang: 13 strofer a 7 vers.

Versemaal: trokæisk.

Stavelsesantal: 7 8 7 8 7 7 8.

Rimfølge: ababccx: a ♂, b ♀, c ♂, x ♀.

Den sidste verslinje, der ikke rimer på andre, er med til at give digtet noget forventende eller uindfriet.

Duggen (s. 188-191) og Honningduggen (s. 191-192)

I forbindelse med digtene "Duggen" og "Honingsduggen" kommer man ikke uden om Langeland, hvor Grundtvig havde forelsket sig (se afsnittet om Langeland og Valkendorfs Kollegium), og hvor han skrev de første mytologiske værker, der blev udgivet (se afsnittet om Det tidlige trykte forfatterskab).

"Duggen" bygger på fabel nr. 14 i Resens eddaoversættelse, hvori der står, at duggen fra Ygdrasil er biernes føde: "Den Dugg som deden aff de Greener falder, kaldis Honnings Regn, oc der aff opholdis Byerne [dvs. bierne]" (blad G verso). Samtidig er Grundtvigs digt en programmatisk fremstilling af Friedrich Schellings historiesyn (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 264). I "Duggen" opnår digterjeget den indsigt, som Grundtvig - ligesom Schelling - stræbte efter, nemlig at se historie og natur forenet:

¹ "Historie da og Natur sig forene
I sluttede Favn under Ygdrasills Grene."

Disse begreber er dybt forbundne, fordi de begge er åbenbaringer af det Evige (Scharling 1947, s. 96).

Det er let at læse digtene som selvbiografiske — og det er de i vist omfang også. "Paa Dig hviler Stenen, jeg hvilede paa", lyder tiltalen til øen Langeland. Stenen eksisterer stadig og fremvises endnu af de lokale på Langeland (Holt, Madsen og Borup u.å.: 1955, s. 80-81). Men det vigtigste er de erkendelser, digterjeget erhverver sig. Disse erkendelser rækker ud over både Schellings historiesyn og den (i alle ordets betydninger) romantiske forestilling om kærlighedens forløsende og indsigtsskabende kraft (Auken 2005, s. 139-145).

Digtene er genoptrykt i *Kvædlinger* 1815, s. 91-94 og 94-95.

Metriske oplysninger — Duggen

5 digt afsnit af vekslende længde og opbygning med korte og lange linjer i amfibrakisk rytme, evt. med pause i slutningen af vers med mandlig udgang (en amfibrak består af en tryksvag, en trykstærk og en tryksvag stavelse:).

Kortlinjerne består af to amfibraker (den sidste ufuldstændig ved mandlig udgang); 5 eller 6 stavelser. Langlinjerne består af fire amfibraker (den sidste ufuldstændig ved mandlige rim); 11 eller 12 stavelser.

Rimene er mandlige eller kvindelige; og der optræder både parrim og krydsrim, såvel i de lange som i de korte linjer.

Metriske oplysninger — Honningduggen

4 digt afsnit af vekslende længde og opbygning med korte og lange linjer i amfibrakisk rytme, evt. med cæsur i slutningen af vers med mandling udgang (en amfibrak består af en tryksvag, en trykstærk og en tryksvag stavelse:).

Kortlinjerne består af to amfibraker (den sidste ufuldstændig ved mandlige rim); 5 eller 6 stavelser. Langlinjerne består af fire amfibraker (den sidste ufuldstændig ved mandlige rim); 11 eller 12 stavelser.

Rimene er både mandlige og kvindelige; og der optræder både parrim og krydsrim, både i de lange og i de korte linjer.

Odins Kvad (s. 199-204)

Dette digt og de efterfølgende forklaringer bygger på mindre afsnit fra eddadigtet *Hávamál* (da. *Den højes Tale*), i hvilke Odin stjæler skjaldemjøden fra jætterne, og Odin ofrer sig til sig selv. Grundtvig mener dog, at det første afsnit om skjaldemjøden ikke oprindeligt har hørt til her. Det episk-dramatiske digt er lagt i munden på Odin. Herudover er der metatekstuelle referencer til Jens Baggesens gendigtning af samme myte, "Odins Reise til Dovre eller Poesiens Oprindelse" (1785). Men hvor Baggesen især fokuserede på det komiske element, fx ved let gennemskuelige anakronismer, lægger Grundtvig hovedvægten på digtermjødens bevidsthedsudvidende egenskaber i en dualistisk præget verden:

- ¹ "Forglemmelsens Fugl over Drikken hensvæver
Og sætter sig fast paa den Drikkendes Læber;
Til Himlen Han løftes og Jorden er glemt."

Hvor forlægget, strofe 12-13 i eddadigtet *Hávamál* taler om en glemselshejre, hvis evner kan opsummeres i talemåden om, at "hvor øllet går ind, går forstanden ud", poetiserer Grundtvig fuglen med: "hensvæver" og "Til Himlen Han [dvs. den drikke] løftes", en tanke, der gentages i den afsluttende strofe:

- ² "Med Skjalde i Norden
Jeg [dvs. Odin] deler min Drik;
Da løses fra Jorden
Det fængslede Blik."

Denne indsigt i digtekunstens forløsende og ophøjende magt findes netop kun svagt udviklet i det oldislandske forlæg, men ligger i tråd med romantikkens syn på kunstnere som formidlere mellem mennesket og det guddommelige, udtrykt ved, at Odin stadig vil dele digtermjøden med digterne. Digtet "Odins Kvad" er det sidste og vigtigste i rækken af selvstændige digte i *Nordens Mytologi*. Det samler og udbygger de indsigter, der er opnået i de foregående digte, idet bevægelsen går fra det almene, tilværelsens opståen, kærlighedens veje og vildveje over foreningen af historie og natur til potenseringen i poesien. At poesien stod på det mest ophøjede stadi, blev allerede fremført i Anden Afdeling, hvor det om asalæren og dens poesi hedder, at den er

"en herlig, betydningsfuld Digtning, oprundet af den uimodstaaelige Trang til at løse Tilværelsens Gaade, som gennem alle Tidsaldere drev, og driver end alle store Siele ud over Sandsernes Kreds" (s. 141).

Den sande digter er et geni i steffensk forstand, således som Steffens beskriver det i niende og sidste forelæsning af *Indledning til filosofiske Forelæsninger* (se også afsnittet om Henrich Steffens).

Fortsættelsen af den afsluttende strofe indeholder også en slags hierarkisk tredeling af digtekunstens udøvere: først den skæggede 'brage' (dvs. åndfulde digter), dernæst (de gode) skjalde og endelig dværgene, der blot kan gentage (som epigoner).

Grundtvig fremhæver desuden, at jætterne søger at få menneskene til at glemme, at poesi kom fra guderne, som også menneskene stammede fra. Hermed får Grundtvig gjort (de bedste af) digterne til en slags frelserskikkelser, der kan få mennesket tilbage på det rette spor, efter at jætterne har lokket dem bort derfra.

Digtet er genoptrykt i *Kvædlinger* 1815, s. 97-101, sammen med et tillæg s. 101-102.

Metriske oplysninger

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

Omfang: 11 strofer a 7 vers.

Verse mål: amfibrakisk (en amfibrak består af en tryksvag, en trykstærk og en tryksvag stavelse:).

Stavelsesantal: 6 5 6 5 12 12 11.

Rimfølge: ababccx: a ♂, b ♀, c ♂, x ♀; b-verslinjerne og x-verslinjerne har mandlige rim og er således ufuldstændige.

Samlet karakteristik af *Nordens Mytologi*

Rønning har betegnet *Nordens Mytologi* som det sted, hvor romantikken får sit gennembrud i den historisk-mytilogiske forskning (Rønning 2:1 s. 81). Dette udsagn har sin berettigelse, men mangler en forståelse af, at Grundtvigs sammentænkning af mange nordiske eddamyter til ét helt, dramatisk forløb også rummer en kristen fortolkning, der kun indirekte kommer frem. Idet nemlig aserne blev udsendt af Alfader for at gøre det af med det, der er skabt af Ymers krop (massen), må aserne — i kraft af deres 'syndefald', dvs. fraterniseringen med jætterne, bl.a. udtrykt ved vanen Frejs kærlighed til jættedatteren Gerd — gå under, for at verden efter Ragnarok kan genopstå i en mere paradisiske tilstand. Derfor lyder det hos Grundtvig:

“Da den vilde formløse Masse havde selv udviklet sig til Liv, kunde Alfader ei lade en Verden blive, der hel, som i sine mindste Dele bar hans Billede, før det onde selvtagne Liv var forgaaet” (s. 143).

For Grundtvig står den klassiske græsk-romerske mytologi i modsætning til den nordiske, fordi de nordiske gudemyter har en indbyrdes sammenhæng, mens der ved Middelhavet kun er spredte episoder og mindre indbyrdes sammenhæng mellem de forskellige historier, der fortælles i gudemyterne (s. [XXIV] og s. 21). Hermed kommer den nordiske mytologi for Grundtvig til at stå over den klassiske, en opfattelse, som det er ham meget vigtigt at få udbredt.

Samtidig vil Grundtvig ved hjælp af Alfaderbegrebet tolke den nordiske mytologi ind i en forståelsesramme, der både giver plads til asatroen og kristendommen, uden at asatroen mister det guddommelige. I en periode, hvor en euhemeristisk gudsopfattelse længe havde været fremherskende, får Grundtvig reddet asatroen ud af en sækularisering og over i en kristen forståelsesramme.

* Siden den græske oldtids Euhemeros har det været almindeligt at forstå guddomme som historiske personer, der (fejlagtigt) blev dyrket som guder efter deres død. Opfattelsen, der også kaldes euhemeristisk, har gjort det muligt at forholde sig til hedenske guder inden for en kristen fortolkningsramme. Allerede hos Snorre kan man se denne opfattelse udfoldet.

Nordens Mytologi skal ses i sammenhæng med Grundtvigs andre værker fra perioden. Danmark var hårdt trængt efter bombardementet af København 5. september 1807; og Grundtvig søgte på alle måder at pirke til nationalfølelsen, se også indledningen til *Maskeradeballet i Dannemark* (1808a).

Selv om Grundtvig i fortolkning går ud over det, han finder især i *Den ældre Edda*, er han i de refererende passager ofte så tæt på sit forlæg, at det – hvis det ikke lige var, fordi han skelner mellem prosaisk og poetisk form – er svært at se, hvor han genfortæller, og hvor han gendigter.

“Den gamle, ændrige Digter”

“Den gamle ændrige digter”, som Grundtvig omtaler s. 142, er hans egen fiktive figur, som hjælper ham til at forstå oprindelsen til asalæren. Denne gamle digter skabte på sin vis 'Asalæren'. Grundtvig skriver med *Nordens Mytologi* en ny eller egen litteraturhistorisk myte over den nordiske mytologi og fortsætter op til sin samtids litteraturhistorie (inkl. ham selv). “Den gamle ændrige digter” er et dristigt og suverænt gæt fra Grundtvigs side, som han tror fuldt og fast på, så snart han har formuleret det, fordi han føler, at han er den gamle hednings efterfølger. Skønt Grundtvig i *Nordens Mytologi* skyder med skarpt imod Snorres euhemerisme, er opfindelsen af denne gamle ændrige digter en slags indirekte indrømmelse til euhemerismens fornuftsretning i religionsvidenskaben.

Værkets placering i Grundtvigs forfatterskab

Et venskab med den historisk og litterært interesserede bornholmer Peder Nikolai Skovgaard havde i begyndelsen af Grundtvigs studietid forstærket den norrøne interesse, som han havde haft siden skoletiden. Skovgaard havde i en meget ung alder tilegnet sig et stort kendskab til den tidlige nordiske digtning: eddaen, sagaerne og Saxo (Albeck 1953, s. 103), og i Grundtvigs andet studieår (1801) var Skovgaard og Grundtvig venner. Det er i alt fald, hvad han selv skriver i *Nordens Mytologi*: "Dig, min tidligere Ungdoms eneste Ven" (s. XVII). Skønt dagbøgerne, navnlig i 1804, rummer flere positive optegnelser om breve fra Skovgaard, er der dog først bevaret breve til Skovgaard fra 1808 og fremefter (*Breve 1* 1924). I deres studietid 1800-1803 havde de haft rig lejlighed til at se hinanden hver dag.

I 1808 modtog Skovgaard et brev dateret 4. juni med bl.a. følgende indhold:

"Alle Eddas utrøkte Sange har jeg afskrevet. De ere af slet ingen Betydenhed for Gudelæren, da de dels kun sparsomt og i Forbigaaende berøre den, og dels ere for ny til at gøre retmæssig Fordring paa Troværdighed. Som Mindesmærker fra den islandske Poesis Sølvalder ere Nogle iblandt dem, som Helga Kvida, Hamdis Mal og flere uvurderlige. Jeg studerer nu Der Niebelungen Liet, Heldenbuch etc. for at komme efter om Tydskerne med rette paastaa at vore Digte om Volsunger og Gjukunger ere Kopier af deres. — [...] Det lader sig allene med megen Rimelighed formode at der har været ældre islandske Bearbejdelser af dette tragiske Æmne, end dem Vi nu eje. Ogsaa paa den indiske Gudelære har jeg begyndt at lægge Vind, da man troer den skal være nær beslægtet med den nordiske om ej dennes Moder" (*Breve 1*, s. 16).

Grundtvig er med vanlig entusiasme ved at udvide sin horisont, denne gang både mod Tyskland og Indien.

Det tidlige trykte forfatterskab: asarusen

Grundtvig har selv betegnet årene fra 1806 og fremefter som præget af en "asarus":

"Udtrykket bruges første gang i et utrykt manuskript, 'Til Digteren Baggesen', i sensommeren 1814 (Fasc. 179 4r), siden i brev til Stenersen den 19. april 1815 (Br. I 316), på tryk i 'Kvædlinger' 1815 (128 og 138)" (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 394).

Det var en mani og manér for ham, en sand besættelse, en uimodståelig tiltrækning, som han lod sig rive med af. Ikke desto mindre ser han senere tilbage på *Nordens Mytologi* som et værk, der "paa enkelte Udbrud nær [var] saa ædrue og betænksom, som man burde ønske" (Grundtvig 1817, s. 175). Til hans asarus skal også regnes det utrykte udkast til en gendigtning af vølsungesagnene.

Bortset fra mindre polemikker består Grundtvigs tidligste forfatterskab således af syv artikler eller anmeldelser, hvoraf de fire direkte lægger op til *Nordens Mytologi*, nemlig "Lidet om Sangene i Edda" fra 1806, "Om Oehlenschlägers Baldur hiin Gode", "Et Par Ord i Anledning af det forkyndte Sørgespil: Signe" og ikke mindst "Om Asalæren" (alle 1807). Et femte, det dramatiske digt *Maskeradballet i Dannemark 1808*, peger ligeledes på det gamle Norden som det sted, hvorfra nutiden skal hente styrke og inspiration i samme retning: bagud.

Det var i disse artikler, at retningen for en del af Grundtvigs tidlige virke blev udstukket; og det var her, han offentligt prøvede kræfter med, hvad det vil sige at overføre eddadigtningens emner til samtidig dansk sprogdragt og mentalitet. Som han skrev i sin dagbog (30. december 1806): "Stødet var en Bearbejdelse af det eddiske Dig[t] *Skirners Reise*", dvs. Jens Møllers gendigtning (*Dag- og Udtogsbøger 1* 1979, s. 402).

Med andre ord åbnede Møllers gendigtning - ved sin i Grundtvigs øjne helt forkerte tone - hans blik for nye perspektiver på den ældre nordiske litteratur. Denne litteratur var ikke kun interessant *per se* som led i en (national)romantisk diskurs eller på grund af sin elementære episke spænding, men især fordi den formåede at åbne for ny åndelig indsigt. Under sin egen beskæftigelse med eddasange og sagaer blev Grundtvig mere kritisk over for andres omgang med den nordiske litterære fortid, fordi de andre ikke nødvendigvis i *deres* værker opnåede samme indsigt eller viste samme ærbødighed over for stoffet som han selv. En mulig undtagelse herfra er dog Oehlenschläger.

Korrektioner til samtiden

Om Grundtvigs tidlige forfatterskab skriver litteraturforskeren Flemming Lundgreen-Nielsen i *N.F.S. Grundtvig. Skæbne og forsyn*, der dog især beskæftiger sig med *Optrin af Nordens Kæmpeliv* (1809 og 1811):

“Periodens digterværker [dvs. Grundtvigs forfatterskab indtil 1812] [...] fremtræder i hvert fald delvis som forsøg på at forbedre allerede eksisterende poesi [...], de fremkommer som Grundtvigs reaktion mod andre digteres misforståelser i behandlingen af stoffet, således ‘Freis Kærlighed’ [fra *Nordens Mytologi*] som modstykke til Jens Møllers ‘Skirners Reise’, ‘Odins Kvad (Om Skjaldskabs Ophav)’ i ‘*Nordens Mytologi*’ som modstykke til Baggenses ‘Poesiens Oprindelse’, ‘Optrin’ 1809 måske som modstykke til Oehlenschlägers ‘Nordiske Digte’ 1807, og ‘Optrin’ 1811 i nogen grad som modstykke til Fouqués ‘Sigurd der Schlangentödter’ 1808” (Lundgreen-Nielsen 1965, s. 29).

Genoptryk af enkeltdigte og *Nordens Mytologi* 1832

Tilegnelsesdigtet til Pram og de seks ‘store’, her omtalte digte genoptrykkes næsten uændret i *Kvædninger* 1815, se redegørelse i *Bibliografien* 1, s. 39-40, og tekstredigørelsen .

Selv om Grundtvig i 1832 udgav endnu en *Nordens Mytologi*, der på titelbladet betegnes som en andenudgave, er der tale om to helt forskellige værker. Ud over at 1832-udgaven er ca. tre gange så omfattende, er der kun få identisk ordrette passager, selv om han gentager meninger og udlægninger. Tonen er – trods længden, der kunne give rum for mere samtidskritik – mere afdæmpet.

Modtagelse

Vennerne

Allerede inden bogen var udkommet, nemlig 1. december 1808, modtog Grundtvig en positiv anerkendelse fra Christen Pram, til hvem han havde tilegnet værket. Pram svarede omstændeligt og beskedent og “lykönsker Fædrelandet til en sådan Sön” (utrykt, NKS 1299 e, se Rønning 2:1 1908, s. 63).

Også vennen Christian Molbech havde modtaget et eksemplar af bogen. Molbech læste den anden gang i juleferien, som han holdt i Sorø, og takkede efterfølgende Grundtvig i et digt i tunge heksametre, bragt i ‘Skilderiet’: “Til Grundtvig, da jeg i Sorøe andengang, havde læst hans Eddalære” (*Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 28, 14. januar 1809).

På Valkendorfs Kollegium boede filosofen F.C. Sibbern samtidig med Grundtvig. Han erindrer om bogen:

“Han var Lærer i Historie i Schouboes Institut, og skrev sin første Nordens Mythologie, som var meget poetisk, og som jeg holdt meget af. Grundideen er mærkelig nok i christelig Aand: thi Odin kommer her til sin Gudmagt ved et Slags Syndefald eller Affald [dvs. frafald] [...] Man sagde dengang om Gr., at hans Tro var Asatroen, hvilket naturligvis ei var saa” (*Erindringer* 1948, s. 117-118).

H. C. Ørsted gav i et brev til Oehlenschläger fra den 11. februar 1809 en blandet omtale af værket:

“*Grundtvig* har udgivet en *nordisk* Mythologi. En poetisk Aand svæver unægteligen derover; men det er dog et sandt Begynderarbejde, at sige af en god og dygtig Begynder. Ufuldstændighed og Mangel af sand Gjennemskuelighed i Fremstillingen er det, jeg især vilde lægge ham til Last” (Ørsted 1870, s. 280).

Jens Møller

Teologen Jens Møller reagerede ikke umiddelbart på Grundtvigs nedsabling af hans gendigtning af eddadigtet *Skirners Færd* (Møller 1806). Men man kan sige, at Møller fik givet svar på tiltale, da han i P.E. Müllers *Dansk Litteratur-Tidende*, nr. 1-2 1811, anmeldte Grundtvigs samlede ‘mytologiske’ forfatterskab på én gang. Det vil sige “Lidet om Sangene i Edda”, “Om Asalæren”, “Et Par Ord i Anledning af det forkyndte sørgespil: Signe”, “Bemærkninger over Oehlenschlägers Baldur” og endelig *Nordens Mytologi*.

Jens Møller brød sig ikke om “den Haardhed, hvormed han [dvs. Grundtvig] [havde] affærdiget Andre, der ikke ville see som han” (*Dansk Litteratur-Tidende*, 1811 nr. 1, s. 3). Han tog også afstand fra Grundtvigs

hovedtanke: "At de gamle Nordboer skulle have troet paa en Alfader mægtigere ned Aserne, hvilket F. [forfatteren, dvs. Grundtvig] og flere før ham have antaget, er en blot Gisning, som neppe er sandsynlig" (*Dansk Litteratur-Tidende*, 1811 nr. 2, s. 28-29). Møller angreb ligeledes Grundtvigs tolkning af et dunkelt sted i eddadigtet *Hyndlas Sang*, hvor han lader Loke gifte sig med jættekvinden Angrbode og derved blive ond. Møller anførte med rette, at Loke ikke gifter sig med hende, men æder hendes (brændte) hjerte "og derved blev ond" (s. 31). Det er nu også, hvad Grundtvig citerer i uddraget af *Hyndlas Sang* på s. 56 i *Nordens Mytologi*. Men Grundtvig fortsætter: "Elskov optændtes i ham til Angerbode, og da Han sank i Hendes Favn, sank Han for stedse i Jettens" (s. 56). Den oprindelige oldislandske eddatekst angiver, at det er Loke, der bliver gravid ved at spise Angrbodes hjerte (således også Martin Larsen (overs.) 1943, *Hyndlas Sang*, strofe 40-41: "svanger"). Trods flere kritiske punkter kunne Møller dog slutte:

"Uagtet de anførte Indvendinger erkjender Rec. [dvs. recensenten, Møller selv] med Fornøielse hos F. [forfatteren] det Fortjenstlige i at have begyndt paa at adskille det Ældre og Nyere i Asalæren, hvilket tilligemed mangt et rigtigt Blik over enkelte Punkter, og Sindrigheden af det Hele, gjør, at denne Bog ligesaavel fra den kritiske, som fra den æsthetiske Standpunkt, kan ansees som en Vinding for vor Litteratur" (*Dansk Litteratur-Tidende* 1811, nr. 2, s. 32).

'Skilderiet' og Tyskland

Bogen blev anmeldt anonymt i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* 3. december 1808, spalte 247-249 under rubrikken "Indenlandske Efterretninger", se faksimiler. Anmeldelsen er tidligere tillagt Molbech (Rønning 2:1, s. 78), men eftersom den er anonym, kan den ligeså godt være af Salomon Soldin, der fra 1811 blev udgiver af bladet og ofte varetog litteraturanmeldelserne i 'Skilderiet'. Anmeldelsen begynder med at beklage, at tyskerne (Herder og Gräter) før danskerne har skuet "noget dybere i den herlige Kilde, hvis rige Straale fremvældede af nordisk Grund", dvs. *Eddaen* (spalte 247). Anmelderen priser Oehlenschläger for at have tvunget "os til at see og erkiende noget mere i Nordens Mythologie, end et planløst Sammenvæv af barbariske, upoetiske Eventyr" (spalte 248). Sproget bliver beskrevet som "ofte høit og skjønt, og kun stundom (en Følge af at det skal omhylle Ideer fra Nordens dybeste Oldtid) noget haardt — med et Ord, at det er Materien værdigt" (spalte 248). Endelig bider anmelderen mærke i de mange indlagte digte, der er Grundtvigs egne: "En forhøiet Interesse vinder Eddalærens Fremstilling ved den poetiske Fremstilling af forskiellige af dens vigtigere Myther" (spalte 249).

Rønning anfører, at Friederich Schlegel i sin afhandling *Ueber nordische Dichtkunst* fra 1812 omtaler både Grundtvig og Oehlenschläger positivt (Rønning 2:1, s. 79). Hertil kan føjes oplysningen fra Steen Johansen om, at Schlegel har gengivet et afsnit fra mytologiens fortale (*Bibliografien* 2, s. 40).

Anvendt litteratur

- Albeck, Gustav (1953) "Grundtvigs vej til de norrøne Skrifter" i *Grundtvig-Studier* 1953, s. 103-111
- Albeck, Gustav (1959) "Huslæreren paa Egeløkke" i *Grundtvig-Studier* 1959, s. 78-98
- Auken, Sune (2005) *Sagas Spejl. Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig*. København
- Baggesen, Jens (1785) "Odins Reise til Dovre eller Poesiens Oprindelse" i *Comiske Fortællinger*. København
- *Bibliografien*, se Johansen 1948
- Biörner, Erik Julius (1737) *Nordiska Kämpa Dater, i en Sagoflock samlade om forna Kongar och Hjältar. För hwilken, förutan et ständigt Ättartahl på alla befintliga Svenska Kongar och Drotningar, äfwen et Företal finnes*. Stockholm
- Den Arnamagnæanske Kommissions udgave (u.å.: 1787-1828) *Edda Sæmundar Hinns Fróða. Edda Rhythmica seu antiqvior, vulgo Sæmundina dicta*, bind 1 (1787): *Odas mythologicas, a Resenio non editas, continens [...]* udg. Bolle Willum Luxdorph, Peter Frederik Suhm, Børge Thorlacius, Abraham Kall & Jacob Baden. U.st. (: København); fotografisk genoptryk Osnabrück 1967
- Borup, Ernst J., Margrethe Madsen & Thyra Holt (u.å.: 1955) *Minderige Steder i Grundtvigs Liv. En billedbog af Thyra Holt med tekster af Grundtvig og Ernst J. Borup*. København
- *Dansk Litteratur-Tidende for Aaret 1811*, udg. P.E. Müller. København
- Ewald, Johannes (1775) *Balders Død*. København
- Fouqué, Friedrich de la Motte (1808) *Sigurd, der Schlangentödter*. Berlin
- Fritznér, Johan (1867) *Ordbog over det gamle norske Sprog*. Christiania (: Oslo)
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1806) "Lidet om Sangene i Edda" i *Ny Minerva* september 1806, s. 270-299. København

- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1807a) "Om Religion og Liturgie" i *Theologisk Maanedsskrift* februar 1807, s. 129-201. København
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1807b) "Om Videnskabelighed og dens Fremme" i *Ny Minerva* marts 1807, s. 249-298. København
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1807c) "Om Asalæren" i *Ny Minerva* maj 1807, s. 156-188. København
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1807d) "Et Par Ord i Anledning af det forkyndte Sørgespil: Signe" i *Ny Minerva* juni 1807, s. 249-263. København
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1807e) "Om Oehlenschlägers Baldur hiin Gode" i *Ny Minerva* december 1807, s. 270-299. København
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1808a) *Maskeradballet i Dannemark 1808*. København
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1808b) "I Anledning af mit Syns Mistydning" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* juni 1808, sp. 1092. København
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1809-11) *Optrin Optrin af Nordens Kæmpeliv*, bind 2-1. København
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1811) *Saga. Nytaarsgave for 1812*. København
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1815) *Kvædlinger eller Smaakvad*. København
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1817) *Danne-Virke et Tids-Skrift*. København
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1832) *Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog historisk-poetisk udviklet og oplyst*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1924) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig (1807-1820)*, udg. Georg Christensen & Stener Grundtvig, bind 1. København
- Grundtvig, N.F.S. (1979) *N.F.S. Grundtvig. Dag- og Udtogsbøger*, udg. Gustav Albeck, bind 1-2. København
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin & Christian Molbech (1888) *Christian Molbech og Nikolai Frederik Severin Grundtvig. En Brevvexling, samlet af Chr. K. F. Molbech og udgivet af J. Schrøder*. København
- Johansen, Steen (1948) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter*, bind 1. København
- Johansen, Steen & Henning Høirup (1948) *Grundtvigs Erindringer og Erindringer om Grundtvig*, bind 1. København
- Larsen, Martin overs. (1943) *Den ældre Edda og Eddica minora*. København
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1965) *Grundtvig. Skæbne og forsyn. Studier i Grundtvigs nordisk-romantiske dramatik*. København
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1971) "Henrik Steffens' Goethe-Forelæsninger i 1802" i *Danske Studier* 1971, s. 121-129
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*, bind 1-2. København
- Moritz, Karl Philipp (1791) *Götterlehre, oder, mythologische Dichtungen der Alten, zusammengestellt von Karl Philipp Moritz, mit fünf und sechzig Kupfer gestochenen Abbildungen nach antiken geschnittenen Steinen und andern Denkmälern des Alterthum*. Berlin
- Møinichen, Jacob Bærent (1800) *Nordiske Folks Overtroe, Guder, Fabler og Helte indtil Frode 7 Tider i Bogstav-Orden*. København
- Møller, Jens (1806) "Skirners Reise eller Kiærligheds-Gudernes Straf" i *Ny Minerva* maj 1806, s. 212-231. København
- Nielsen, Erik A. (1996) "Runen" i *Som Runer paa Blad. Arbejds papirer om dansk litterær romantik 1800-1820*, s. 53-67. København
- Nyerup, Rasmus (1808) *Edda eller Skandinaviens hedenske Gudelære*. København
- Oehlenschläger, Adam (1804) "Første Sang af Edda, Epopee i 24 Sange" i *Charis for 1804*. København
- Oehlenschläger, Adam (1805) *Poetiske Skrifter*, bind 1-2. København
- Oehlenschläger, Adam (1807) *Nordiske Digte*. København
- Percy, Thomas (1765) *Reliques of ancient English poetry, consisting of old heroic ballads, songs, and other pieces of our earlier poets, (chiefly of the lyric kind), together with some few of later date*, bind 1-3. London
- Pram, Christen (1785) *Stærkodder. Et Digt i femten Sange*. København
- Resen, Peder Hansen (1665a) *Philosophia antiqvissima Norvego-Danica dicta Woluspa qvæ est Pars Eddæ Sæmundi, Eddâ Snorronis non brevi antiqvioris, Islandicè & Latinè publici juris primum facta, à Petro Joh. Resenio* [den latinske oversættelse er udført af Stephán Ólafsson]. København
- Resen, Peder Hansen (1665b) *Edda Islandorum an. Chr. M CC XV Islandice. conscripta per Snorronem Sturlæ islandiæ. Nomophylacem nunc. primum Islandice, Danice et Latine ex antiqvīs Codicibus m. ss. bibliothecæ regis et aliorum in lucem prodit opera et studio. Petri Johannis Resenii*. København
- Rønning, Frederik (1907-1914) *N.F.S. Grundtvig. Et bidrag til skildring af dansk åndsliv i det 19. århundrede*, bind 1-4. København
- Sandvig, Bertel (1779) *Danske Sange af det ældste Tidsrum, indeholdende blandt andet nogle Danske og Norske Kongers Bedrifter. Af det gamle Sprog oversatte*. København
- Sandvig, Bertel (1780) *Levninger af Middel-Alderens Digtekunst*. København
- Sandvig, Bertel (1783-1785) *Forsøg til en Oversættelse af Sæmunds Edda*, hæfte 1-2. København
- Scharling, Carl Immanuel (1947) *Grundtvig og Romantikken belyst ved Grundtvigs Forhold til Schelling*. København

- Schelling, Friedrich Wilhelm Joseph (1804) *Religion und Philosophie*. Tübingen
- Schiller, Friedrich (1800) "Ueber naive und sentimentalische Dichtung" i *Kleinere prosaische Schriften* bind 2, s. 3-216. Leipzig
- Schiller, Friedrich (1800) *Kleinere prosaische Schriften*. Leipzig
- Schiller, Friedrich (1952) *Om naiv og sentimental digtning og Om det ophøjede*, overs. Johan Johansen. København
- Schimmelmänn, Jacob (1777) *Die Isländische Edda. Das ist: Die geheime Gottes-Lehre der ältesten Hyperboräer, der Norder, der Veneten, Gethen, Gothen, Vandaler, der Gallier, der Britten, der Skoten, der Sueven, [et]c. kurz des ganzen alten Kaltiens, oder des Europäischen Skytiens enthaltend*. Stettin
- Steffens, Henrich (1803) *Indledning til filosofiske Forelæsninger*. København
- Steffens, Henrich (1996) *Indledning til filosofiske Forelæsninger*, udg. Johnny Kondrup. København
- Stefánsson, Finn (2009) *Gyldendals leksikon om nordisk mytologi*. København
- Suhm, Peter Frederik (1771) *Om Odin og den Hedniske Gudelære og Gudstieneste udi Norden*. København
- Suhm, Peter Frederik (1782) *Historie af Danmark*, bind 1. København
- Sørensen, Preben Meulengracht & Gro Steinsland (2001) *Vølvens Spådom*. København
- Toldberg, Helge (1946) *Grundtvig som Filolog*. København
- Wille, Hans Jacob (1787) *Udtog af den nordiske Mythologie, eller Othins Gude-Lære*. København
- Ørsted, Hans Christian (1870) *Breve fra og til Hans Christian Ørsted*, bind 1-2, udg. Mathilde Ørsted. København